

# Baltisk historia i korthet

## ESTLAND LETTLAND

## LITAUEN

Före 1200: bondesamhälle, lokala hövdingar, ortodox mission.

### ORDENSTIDEN 1200–1561

1201 Biskop Albert grundar Riga.  
1202–1230 Svärdsriddarorden erövrar med dansk hjälp norra Baltikum.

1231 Tyska orden inleder korståg i Preussen.

1236 Mindaugas skapar furstendömet **LITAUEN**.

1236 Litauen besegrar Svärdsriddarorden i slaget vid Saule, Litauen förblir fritt. Tyska orden tar över i norra Baltikum.  
1200–1300-tal: Reval (Tallinn), Pärnu, Riga m.fl. blir hansastäder.

### LIVLÄNDSKA KONFEDERATIONEN

bildas av Orden och biskopar. Allmogen undertryckt, bondeuppror. 1500-tal: Reformationen får snabbt genomslag i städer och hos allmoge. 1558 Moskva anfaller: Konfederationen upplöses 1561. Grannstaterna börjar en kamp om det "livländska arvet".

### STORLITAUEN

når från Östersjön till Svarta havet. 1323 Vilnius huvudstad. 1385 **LITAUEN–POLEN** får gemensam regent och besegrar 1410 Tyska orden i medeltidens största slag. Feodalsystem, livegenskap.

### SVERIGE

1561 Reval (Tallinn)  
1581 Narva

### KURLAND

Kurzeme + Zemgale hertigdöme

### POLSKA BALTIKUM 1561–1621

(resten av Baltikum) Motreformation: 1579 jesuitkollegium i Vilnius, 1582 jesuitkollegium i Dorpat (Tartu).

1592–1599 Sigismund kung över Sverige och Polen–Litauen.  
1600–1621 Svensk-polskt krig, missväxt, 2/3 av folket dör.

### SVENSKA BALTIKUM 1621–1710

1632 universitet i Dorpat (Tartu).  
Begynnande folkskolereformer.  
Visst rättsskydd för bonden. Karl XI drar in adelns gods, trycket på bönderna lättar tillfälligt i vissa områden.

### POLSK-LITAUISKA SAMVÄLDET 1569.

Polsk adel dominerar alltmer. 1600-talet: Sverige försöker inta Litauen. Union Litauen–Sverige 1655–56.

1700–1721 Stora nordiska kriget, pest, missväxt: 2/3 av folket dör.

### 1710–1918

### TSARRYSKA TIDEN

### 1795–1918

1700-talet: Balttyska adeln självstyrande, bönderna förlorar all rätt till sin jord.

1800-talet: Livegenskapen avskaffas stegvis, folkskolor införs, bonden får rätt att friköpa sin gård.

1772–1795 Polens delningar: Litauen ryskt.

1830, 1863 uppror som medför att universiteten stängs, inga böcker trycks på litauiska 1864-1904.

Mitten av 1800-talet: Nationell väckelse i hela Baltikum.

1881–1917: Förryskning av administration och utbildning.

1914–1920: Världskrig, självständighetskrig. I fredsfördrag 1920 avstår Sovjet "för all framtid" från de baltiska staterna.

### SJÄLVSTÄNDIGHETSTIDEN 1918–1940

Jordreform, kulturell och ekonomisk blomstring, politiska kriser.

### 1940–1945 RYSK + TYSK + RYSK OCKUPATION

1/3 av folket deporteras, tvångsmobiliseras, omkommer eller flyr.

### SOVJETISK "KOLONI" 1945–1991

Fortsatta deportationer, tvångskollektivisering, rovdrift på naturresurser, kapitalförstörelse, rysk inflyttning, kulturellt förtryck och mänsklig/psykisk nedbrytning – sedan glasnost och så frihet!